

Nr 156.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade grunder för bekämpandet av hönstyfus m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogat förslag till förordning om bekämpande av hönstyfus m. m.;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att de nuvarande bestämmelserna angående bekämpande av hönstyfus skola från och med den 1 januari 1950 ersättas med föreskrifter om frivilligt bekämpande av samma slag som vid tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur. Bekämpningsverksamheten skall enligt propositionen i stort sett begränsas till avelshönserierna. Bland dessa skall frivilligt bekämpande kunna anordnas såväl av veterinärstyrelsen som av vederbörande hushållningssällskap. Verksamheten skall i första hand bedrivas i form av regelbundna blodprovundersökningar, vanligen utförda av någon lekman i orten som erhållit en kortare utbildning för uppgiften. Har en besättning befunnits smittfri, skall bevis därom (friförklaring) kunna meddelas.

Beträffande kostnaderna förutsättes, att blodundersökningarna i stor utsträckning skola verkställas kostnadsfritt men att anslutna djurägare skola erlägga en årlig avgift. Statsbidrag föreslås skola utgå till hushållningssällskapen dels för laboratoriearbete och ersättningar till provtagare och dels med visst belopp för varje anslutet djur över sex månaders ålder.

Misstänkes hönstyfus i besättning som ej är ansluten till frivilligt bekämpande, skall enligt propositionen veterinärstyrelsen kunna låta verkställa blodundersökning på statsverkets bekostnad samt, om så erfordras, förordna om nedslaktning. För djur som nedslaktats på grund av sådant förordnande föreslås ersättning skola lämnas av statsmedel.

Statsverkets bruttoutgifter för budgetåret 1949/50 beräknas till 40 000 kronor. Å andra sidan beräknas under samma år till veterinärstyrelsen inflyta djurägaravgifter med 15 000 kronor. Nettoutgiften har alltså uppskattats till 25 000 kronor.

Förslag
till
Förordning
om bekämpande av hönstufus m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Frivilligt bekämpande.

1 §.

Veterinärstyrelsen äger anordna frivilligt bekämpande av hönstufus vid rikets avelshönsrier i enlighet med vad nedan stadgas.

Efter veterinärstyrelsens medgivande må sådant bekämpande ock inom visst område anordnas av hushållningssällskap.

Med avelshönseri avses i denna förordning hönseri som drives med syfte att för rekrytering av andra hönsbesättningar tillhandahålla avelsågg, kycklingar eller höns.

2 §.

Djurägare som önskar ansluta sin besättning till frivilligt hönstufusbekämpande skall avgiva förbindelse till den som anordnar bekämpandet att under minst två år iakttaga för bekämpandet meddelade bestämmelser ävensom gälda föreskriven avgift.

I förbindelsen skall intagas förbehåll därom att, därest förbindelsen icke uppsäges senast ett år före utgången av dess giltighetstid, förlängning på ett år skall anses hava kommit till stånd, samt att, om besättningen jämlikt 5 § uteslutes från bekämpandet, djurägaren skall vara skyldig att utgiva två års avgifter.

3 §.

I enlighet med föreskrifter av den som anordnar bekämpandet skall inom ansluten besättning för utrönande av sjukdomens förekomst tagas blodprov för serologisk undersökning samt verkställas undersökning av djurkroppar.

Ägare av besättning där hönstufus förekommer är skyldig att vidtaga nödiga åtgärder för att hämma sjukdomen och hindra dess spridning. Särskilt skall försiktighet iakttagas vid försäljning av djur eller ägg, så att icke smittan sprides till besättning som är fri från sjukdomen.

4 §.

Djurägare må under de förutsättningar veterinärstyrelsen angiver erhålla förklaring att hans besättning tills vidare skall anses fri från hönstufus (*friförklaring*). Friförklaring meddelas av veterinärstyrelsen eller, inom område där hushållningssällskapet anordnat bekämpandet, efter veterinärstyrelsens bemyndigande av sällskapet.

Ägare av friförklarad besättning är skyldig att låta verkställa de undersökningar och underkasta besättningen den kontroll i övrigt som veterinärstyrelsen föreskriver.

Har djurägaren brutit mot de för bekämpandet meddelade föreskrifterna eller har djur vid undersökning befunnits behäftat med hönstyfus eller kan eljest befaras att sjukdomen på nytt inkommit i besättningen, skall friförklaringen återkallas.

Återkallelse meddelas av den som anordnar bekämpandet. Vederbörande veterinär må återkalla friförklaring tills vidare i avbidan på slutligt beslut.

5 §.

Underlåter djurägare att ställa sig till efterrättelse i denna förordning eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter för frivilligt hönstyfusbekämpande, må den som anordnar bekämpandet utesluta besättningen därifrån.

6 §.

Det ankommer på den som anordnar frivilligt hönstyfusbekämpande att årligen fastställa de avgifter som skola erläggas av djurägarna. Sådant beslut av hushållningssällskap skall underställas veterinärstyrelsen för godkännande.

7 §.

Hushållningssällskap som anordnar frivilligt hönstyfusbekämpande i enlighet med denna förordning må för varje till bekämpandet anslutet, mer än sex månader gammalt djur i icke friförklarad besättning erhålla årligt statsbidrag med visst av Kungl. Maj:t bestämt belopp.

Statsbidrag må ock, efter grunder som fastställas av Kungl. Maj:t, utgå för undersökning av blodprov eller djurkropp som verkställes annorstädes än å statens veterinärmedicinska anstalt.

8 §.

Statsbidrag utbetalas av veterinärstyrelsen.

Det åligger hushållningssällskap som åtnjuter statsbidrag att före den 15 mars varje år till veterinärstyrelsen avgiva redogörelse för sällskapets utgifter och inkomster i bekämpningsverksamheten under nästföregående år.

Annat bekämpande.

9 §.

Uppkommer misstanke att hönstyfus utbrutit i besättning som icke är ansluten till frivilligt bekämpande, må veterinärstyrelsen låta på statens bekostnad taga blodprov från besättningen för serologisk undersökning. Sådan åtgärd må ock eljest vidtagas för uttrönande av sjukdomens spridning inom landet.

10 §.

Framgår vid undersökning som avses i 9 §, att hönstyfus förekommer i besättningen, och finner veterinärstyrelsen sjukdomen kunna fullständigt utrotas där genom nedslaktning av vissa eller alla djur, må styrelsen, om sådant utrotande är av väsentlig betydelse för att förekomma att andra besättningar smittas, förordna att nedslaktning i nödig omfattning skall äga rum.

Vid nedslaktning skall anordnas kontroll på sätt veterinärstyrelsen föreskriver. Djurägaren må efter veterinärstyrelsens godkännande förfoga över köttet av nedslaktat djur.

11 §.

Vägrar djurägare att låta blodprov tagas eller nedslaktning verkställas efter vad i 9 eller 10 § sägs, må länsstyrelsen på framställning av veterinärstyrelsen förordna om nödig handräckning.

12 §.

Ha djur nedslaktats i den ordning som sägs i 10 §, är ägaren berättigad till ersättning av statsmedel. Ersättningens belopp bestämmes av veterinärstyrelsen. Det må icke sättas högre än till två kronor femtio öre för varje djur.

Gemensamma bestämmelser.

13 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpningen av denna förordning meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av veterinärstyrelsen.

14 §.

Kungl. Maj:t må besluta, att vad i denna förordning är stadgat skall lända till efterrättelse även i fråga om annan paratyfos hos fjäderfä än höns-tyfus. Därvid må Kungl. Maj:t tillika föreskriva, att bestämmelserna i 9—12 §§ skola äga tillämpning jämväl å besättning som är ansluten till frivilligt bekämpande.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1950, då kungörelsen den 20 november 1931 (nr 402) angående åtgärder mot hönskolera, hönspest och hönstyfus upphör att gälla.

---

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 11 mars 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet fråga om *ändrade bestämmelser rörande bekämpandet av hönstyfus m. m.* samt anför följande.

I fråga om bekämpandet av hönstyfus gäller för närvarande kungörelsen den 20 november 1931 (nr 402) angående åtgärder mot hönskolera, hönstpest och hönstyfus. Enligt denna kungörelse skall, om sjukdom som är eller misstänkes vara hönstyfus utbryter inom en fjäderfäbesättning, djurägaren sist inom 24 timmar underrätta ordföranden i hälsovårdsnämnden samt, i avbidan på närmare föreskrifter av veterinär, hålla misstänkt djur nöjaktigt avskilt. Hälsovårdsnämndens ordförande skall genast göra anmälan till länsstyrelsen, varefter länsstyrelsen förordnar veterinär att på platsen närmare utforska sjukdomens beskaffenhet och utbredning. Finner veterinären därvid, att sjukdomen verkligen är eller kan misstänkas vara hönstyfus, skall han meddela djurägaren detta. Sedan dylikt meddelande lämnats, får djurägaren icke förrän veterinärstyrelsen annorlunda förordnat från besättningen utföra eller dit införa vare sig levande djur som kan angripas av sjukdomen eller hönstygelägg. Veterinären skall också insända rapport till länsstyrelsen, som det åligger att utan dröjsmål vidarebefordra handlingarna till veterinärstyrelsen. Framgår av handlingarna att hönstyfus föreligger eller skäligen kan misstänkas, har veterinärstyrelsen att meddela de föreskrifter som finnas erforderliga. Bl. a. kan styrelsen förordna, att den smittade besättningen skall helt eller delvis nedslaktas. Om det påkallas av omständigheterna, kan styrelsen också förklara visst område smittat eller misstänkt för att vara smittat. Efter det sådan förklaring meddelats få mottagliga fjäderfän eller hönstygelägg ej utföras från eller införas till området i fråga. Förklaringen skall genom länsstyrelsens försorg på lämpligt sätt bringas till allmänhetens kännedom.

Område som förklarats smittat kan förklaras fritt, om trettio dagar friflutit efter upphörandet av det sista sjukdomsfallet eller från det sista dödsfallet samt smittrening under uppsikt av veterinär blivit verkställd. Därest hela besättningen utdött eller nedslaktats, får dock friförklaring

ske redan tio dagar efter dylik smittrening. Har nedslaktning föreskrivits av veterinärstyrelsen, kan djurägaren tillerkännas ersättning av statsmedel. För sådant ändamål skola de nedslaktade djuren värderas av veterinär, varvid avdrag i förekommande fall skall ske för slaktvärdet av djur som kunna användas till föda. Frågor om ersättning prövas av veterinärstyrelsen.

Vid utfärdandet av epizootilagen den 12 april 1935 upphävdes nyssnämnda kungörelse i vad den avsåg hönskolera och hönspest. Båda dessa sjukdomar omfattas nämligen av epizootilagens bestämmelser, vilka i stort sett överensstämmer med föreskrifterna i kungörelsen. Under förarbetena till lagen ifrågasattes, att även hönstyfus skulle inbegripas under denna. Vid lagfrågans anmälning i statsrådet anförde emellertid dåvarande chefen för jordbruksdepartementet (prop. nr 42/1935) att av yttrandena i ärendet framgick, att stadgandena om smitt- och misstänktförklaring ansetts vara för stränga samt föranlett att djurägarna i stor utsträckning underlåtit att göra anmälan om hönstyfusfall. Det hade vidare framhållits, att så länge handeln med avelsågg lämnades fullständigt okontrollerad ingen utsikt torde finnas att effektivt bekämpa sjukdomen genom tvångsnedslaktning. Med hänsyn till vad sålunda anförts ansåg föredraganden det bära övervägas att övergå till att bekämpa hönstyfusen på frivillighetens väg och därvid införa bestämmelser, liknande dem som gällde beträffande den bovina tuberkulosen. Han framhöll emellertid samtidigt, att härför krävdes ytterligare utredning. I enlighet härmed beslöts, att hönstyfus icke skulle upptagas i epizootilagen utan att 1931 års kungörelse fortfarande skulle gälla i fråga om denna sjukdom tills frågan om dess bekämpande vunnit en mera tillfredsställande lösning.

Genom beslut den 15 juni 1935 uppdrog därefter Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa utredning om sådan ändring i sättet för bekämpandet av hönstyfus som ifrågasattes i propositionen med förslag till epizootilag. Till fullgörande av detta uppdrag avlämnade veterinärstyrelsen och lantbruksstyrelsen i februari 1948 ett betänkande i frågan.

I detta 1948 års betänkande upplyste ämbetsverken till en början, att någon offentlig smittförklaring eller något förordnande om tvångsnedslaktning med anledning av hönstyfus icke på länge meddelats. I stället hade kampen mot sjukdomen förts mera på frivillighetens väg. Det förekomme i icke ringa utsträckning att hönsägare läte hos statens veterinärmedicinska anstalt undersöka kadaver av sjuka djur eller blodprov från sina besättningar. Om anstalten vid sådan undersökning funne att hönstyfus förekomme inom en besättning, underrättades veterinärstyrelsen och länsstyrelsen därom. Länsstyrelsen förordnade sedan vederbörande tjänsteveterinär att på platsen närmare utforska sjukdomens utbredning och beskaffenhet. Om så erfordrades, togs därvid nya blodprov, vilka kostnadsfritt undersöktes på veterinärmedicinska anstalten. Veterinären hade dessutom att lämna

djurägaren råd och anvisningar för bekämpandet av sjukdomen samt att meddela s. k. spärr, dvs skriftligt förbud mot ut- och införsel av levande hönsfåglar och ägg. Sådan spärr finge icke hävas förrän djurägaren hos veterinären visat, att alla ruvningsägg oskadliggjorts och alla kycklingar intill sex månaders ålder jämte sådana äldre djur som vid blodundersökning visat sig vara smittade nedslaktats. Dessutom krävdes, att återstående djur efter förnyad blodprovstagning befunnits vara smittfria samt att desinfektion ägt rum.

Vidare anfördes i betänkandet, att en av de viktigaste uppgifterna vid fall av smittsam husdjursjukdom vore att söka utröna, varifrån smittan kommit och till vilka besättningar den kunde tänkas ha blivit överförd. Det hade därför föreskrivits, att veterinären vid sin första undersökning skulle avfordra djurägaren uppgift om verkställda inköp och försäljningar av levande hönsfåglar och ägg. Om sådan uppgift erhöles, skulle den insändas till veterinärstyrelsen, som sedan tillställde vederbörande länsveterinärer förteckningar över de gårdar vilka avsåges med uppgiften. I den mån det ej på grund av tidigare utförda kontrollundersökningar kunde konstateras, att dessa gårdar vore smittfria, skulle spärr meddelas för dem. Sådan spärr för misstänkt gård finge återkallas så snart djurägaren visat att hönstufus icke förekomme inom besättningen. Visade sig däremot miss-tanken grundad, förfores på det sätt som förut angivits.

I anslutning till den redogörelse som sålunda lämnats för nu tillämpad praxis anförde ämbetsverken, att man genom denna praxis otvivelaktigt nått bättre resultat än om man strikt skulle följt 1931 års kungörelse. Det framhölls emellertid samtidigt, att hönstufusbekämpandet i sin nuvarande form likväl icke vore tillräckligt effektivt och än mindre populärt bland djurägarna. Det hade sålunda icke lyckats att komma till rätta med den viktigaste smittkällan, kläckerierna och avelshönserierna. Och bland djurägarna hade försöken att uppspåra smittkällor och smittspridningsvägar ej sällan mötts med motstånd och irritation.

I fortsättningen framhöllo ämbetsverken att enligt deras mening större framgång kunde förväntas, om man överginge till en ordning med frivilligt bekämpande och samtidigt ställde kläckerirörelsen samt handeln med avelsdjur och avelsägg under kontroll.

Frivilligt bekämpande av hönstufus borde enligt ämbetsverkens uppfattning ske efter i huvudsak samma riktlinjer som följts i fråga om tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur. Sådant bekämpande borde alltså i första hand kunna anordnas av veterinärstyrelsen men dessutom, efter styrelsens godkännande, av hushållningssällskapen. Djurägare som önskade delta i bekämpandet borde göra anmälan därom till den som anordnade detta och borde därvid vara skyldig förbinda sig att låta deltagandet fortvara i minst två år samt att betala de avgifter och följa de föreskrifter som beslutades av anordnaren. Anslutna besättningar borde bli föremål för fortlöpande kontroll genom blodundersökningar av alla djur över sex månaders ålder. Om smitta upptäcktes vid dylik undersökning, bor-

de liksom nu reagerande djur isoleras och nedslaktas. Nya kontrollundersökningar borde sedan ske jämförelsevis tätt — varje eller varannan månad — tills alla djur vore reaktionsfria. Därefter kunde tiden mellan undersökningarna så småningom ökas till ett eller två år. Målet för bekämpandet borde vara att utrota förekommande hönstyfus inom de anslutna besättningarna och sedan bibehålla dem fria från sjukdomen. I den mån detta lyckades borde djurägaren äga möjlighet att hos den som anordnade bekämpandet få besättningen friförklarad. De närmare villkoren för erhållande av dylik friförklaring borde bestämmas av veterinärstyrelsen. Enligt ämbetsverkens mening borde friförklaring i allmänhet kunna meddelas efter två negativa blodprovsundersökningar med minst sex månaders mellanrum. Friförklarad besättning borde också i fortsättningen vara underkastad regelbunden kontroll. Även rörande formerna för dylik kontroll borde föreskrifter meddelas av veterinärstyrelsen.

I detta sammanhang anfördes vidare i betänkandet, att vid blodprovsundersökningarna i regel borde användas den s. k. snabbagglutinationsmetoden i stället för det nuvarande förfarandet, som brukade betecknas såsom röragglutinationsmetoden. Därigenom kunde kostnaderna väsentligt nedbringas och även andra fördelar vinnas. Sålunda behövde undersökning enligt snabbagglutinationsmetoden ej ske på laboratorium utan kunde verkställas genast i samband med provtagningen. Det vore ej heller nödvändigt att den utfördes av veterinär, utan uppgiften kunde överlämnas åt lekmän som erhållit en kortare utbildning för ändamålet. Enligt ämbetsverkens mening borde ett antal dylika auktoriserade blodprovare anställas i varje län med placering i olika delar av länet. Tjänsten borde lämpligen anordnas som en bisyssla.

Därest undersökning med snabbagglutinationsmetoden gäve anledning till misstanke att hönstyfus förekomme, borde enligt vad som framhölls i betänkandet åtminstone i vissa fall kontroll ske genom undersökning enligt röragglutinationsmetoden. Sådan undersökning borde också krävas för att friförklaring skulle få meddelas för en besättning som tidigare varit smittad. Vidare borde vid veterinärmedicinska anstalten och hushållningssällskapens laboratorier företagas undersökningar av döda kycklingar och höns, ofullständigt ruvade ägg m. m. Dessa undersökningar borde till en början främst taga sikte på förekomsten av hönstyfus men borde längre fram utvecklas till att omfatta även förhandenvaron av andra sjukdomar.

I betänkandet förutsattes att blodprovsundersökningar och andra undersökningar i allmänhet skulle ske utan särskild kostnad för djurägarna men att dessa i stället skulle till veterinärstyrelsen eller det hushållningssällskap som anordnade bekämpandet erlägga en årlig avgift av 20 öre för varje djur som ställts under blodprovskontroll. I fråga om besättning som friförklarats skulle dock de fortsatta kontrollundersökningarna betalas av ägaren, men å andra sidan skulle årsavgiften för sådan besättning minskas till högst 5 öre djuret. Vidare föreslogs, att förrättningsman för blodprovstagning skulle äga uppbära ersättning för sitt arbete enligt följande grunder,

nämligen för tagande av blodprov som skulle undersökas enligt röragglutinationsmetoden med 10 öre för vart och ett av de första 100 proven och 5 öre för varje ytterligare prov i samma besättning samt för tagande av blodprov jämte undersökning därav enligt snabbagglutinationsmetoden med 10 öre för varje prov. Det anfördes i detta sammanhang att den genomsnittliga kostnaden för tagande av röragglutinationsprov syntes kunna beräknas till 7 öre provet. Till auktoriserad blodprovare — som beräknades kunna taga i medeltal 500 prov på en dag — skulle dessutom enligt förslaget utgå särskilt dagarvode med 10 kronor för varje förrättningsdag, främst avsett såsom bidrag till rese- och traktamentskostnader. Erforderliga provglas och blanketter skulle kostnadsfritt tillhandahållas förrättningsmännen av veterinärstyrelsen eller vederbörande hushållningssällskap.

Härutöver anfördes beträffande kostnaderna för bekämpandet, att det syntes nödvändigt och rimligt att staten, liksom vid tuberkulos- och kastsjukebekämpandet, lämnade hushållningssällskapen visst ekonomiskt stöd. För blodundersökning enligt röragglutinationsmetoden som utfördes på laboratorium vid hushållningssällskap borde sålunda enligt ämbetsverkens mening utgå statsbidrag enligt samma grunder som för undersökning av blodprov för kastsjuka, eller med 1 krona 10 öre provet för de första 25 000, med 50 öre provet för nästa 25 000 och med 25 öre provet för återstoden av de prov som utfördes vid ett och samma laboratorium. Därvid borde emellertid kastsjukeprov och hönstufusprov sammanräknas, så att t. ex. reduktion till 50 öre provet ägde rum så snart antalet kastsjukeprov och hönstufusprov tillhoppa överstege 25 000. Detta kunde beräknas medföra att statsbidraget för undersökning av hönstufusprov genomsnittligt komme att bli 45 öre. Till undersökning av hönskadaver borde statsverket bidraga med 1 krona stycket. Dessutom borde statsbidrag utgå dels till ersättning åt provtagare med hela kostnaden utom dagarvoden och dels till utgifter i övrigt med belopp som motsvarade hälften av årsavgifterna för icke friförklarade besättningar, dvs med 10 öre för varje blodprovat djur i sådan besättning. Slutligen borde antingen till blodundersökningar kostnadsfritt tillhandahållas hushållningssällskapen av veterinärmedicinska anstalten. Ämbetsverken ansåge principiellt riktigast att anstalten erhöle ersättning för antigenet från anslaget till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar. Antigenkostnaden kunde skattas till 2 öre för varje snabbagglutinationsprov och 15 öre för varje prov som undersöktes enligt röragglutinationsmetoden.

Förutom till hushållningssällskapen borde enligt betänkandet statsbidrag kunna utgå även till nedslaktning. Veterinärstyrelsen borde sålunda få befogenhet att i undantagsfall tillerkänna djurägare ersättning av statsmedel med 2 kronor 50 öre för varje nedslaktat djur. Någon gång borde högre ersättning kunna lämnas, men i så fall borde frågan prövas av Kungl. Maj:t.

Från dessa utgångspunkter hade ämbetsverken beräknat statsverkets nettoutgifter för hönstufusbekämpandet under första verksamhetsåret till i runt tal 75 000 kronor, varav 16 500 kronor avsågo ersättning till veterinärmedi-

cinska anstalten för antigen. I betänkandet framhölls, att det knappast funnes anledning att räkna med någon mera betydande stegring av utgifterna under senare verksamhetsår. Den ökade anslutning till bekämpandet som då kunde äga rum komme nämligen att i kostnadshänseende uppvägas av att allt flera besättningar bleve friförklarade.

Vid sidan av de sålunda framlagda förslagen angående frivilligt bekämpande innehöll betänkandet också förslag om viss tvångsundersökning av besättningar. Härom anförde ämbetsverken, att kännedomen om sjukdomens förekomst i olika delar av landet vore mycket ringa. En orientering och kartläggning borde därför snarast komma till stånd. Det vore följaktligen önskvärt att veterinärstyrelsen finge möjlighet att förordna om undersökningar medelst snabbagglutinationsprov på statsverkets bekostnad.

Vad härefter angår frågan om reglering av kläckerirörelsen samt handeln med avelshöns och avelsägg anfördes i betänkandet, att hönstyfus framför allt spredes från avelshönserierna. Det vore därför ofrånkomligt att dessa ställdes under kontroll. Utan sådan kunde enligt ämbetsverkens bestämda uppfattning framgången av ett hönstyfusbekämpande aldrig säkras. Kontrollen syntes emellertid kunna begränsas till den yrkesmässiga försäljningen. Ämbetsverken föresloge, att ingen skulle få yrkesmässigt driva avelshönseri utan licens från veterinärstyrelsen. Som villkor för erhållande av dylik licens borde uppställas, att besättningen uppfyllde de förutsättningar som vid frivilligt bekämpande skulle gälla för friförklaring.

Licenstvånget för avelshönserierna borde enligt ämbetsverkens mening kompletteras med en kontroll av kläckerierna, dvs de anstalter där ägg kläcktes för annans räkning. Om dessa mottoge ägg från smittade gårdar, bleve de lätt infekterade med påföljd att ägg som inlämnades från friska besättningar i sin tur bleve nedsmittade vid kläckningen, varefter sjukdomen spredes vidare genom kycklingarna. Ämbetsverken ansåge därför, att licens borde krävas även för rätt att driva yrkesmässig kläckerirörelse. Det borde ankomma på veterinärstyrelsen att fastställa villkoren för dylik licens. I detta avseende syntes det i huvudsak vara tillräckligt att ägaren förde kläckningsjournal samt förbunde sig att icke mottaga ägg från andra besättningar än sådana som vid blodprovsundersökning befunnits fria från smitta.

Det föreslogs emellertid att bestämmelserna om licenstvång icke skulle träda i kraft förrän två år efter föreskrifterna om frivilligt bekämpande. En övergångstid vore nämligen enligt ämbetsverkens mening nödvändig bl. a. därför att avelshönserierna skulle få tillfälle att ställa sina besättningar under kontroll och i fall av behov sanera dem från smitta.

Slutligen framhölls i betänkandet att såväl hos höns som hos annat fjäderfä förekomme andra paratyfoser än hönstyfus. En del av dessa kunde överföras både till människor och till husdjur och kunde

medföra svåra skadeverkningar. Därest en sådan paratyfos skulle visa sig särskilt svårbemästrad kunde det måhända bli nödvändigt att Kungl. Maj:t förordnade att epizootilagen skulle tillämpas på sjukdomen i fråga. I lindrigare fall borde emellertid Kungl. Maj:t enligt ämbetsverkens mening ha möjlighet att bestämma att sjukdomen skulle bekämpas enligt riktlinjerna för frivilligt hönstyfusbekämpande. Ämbetsverken funne troligt, att om bekämpande i denna ordning insattes i rätt tid, sjukdomen skulle kunna hämmas på så kort tid att kostnaderna för det allmänna bleve mycket obetydliga.

Likaså ansåge ämbetsverken att veterinärstyrelsen vid uppträdande av paratyfos av nu ifrågavarande slag borde äga att som villkor för tillstånd att driva avelshönseri eller kläckeri uppställa fordran på samma garantier mot spridning av den paratyfosen som av hönstyfus.

Yttranden över 1948 års betänkande inhämtades genom remiss från statskontoret, riksräkenskapsverket, statens veterinärmedicinska anstalt, Stockholms läns och stads hushållningssällskap, hushållningssällskapen i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro och Västmanlands län, Kalmar läns norra hushållningssällskap, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, styrelsen för Sveriges fjäderfäavelsförening och styrelsen för svenska veterinärläkarföreningen.

I dessa yttranden lämnades i allmänhet ämbetsverkens förslag i sina huvuddrag utan erinran.

Styrelsen för *Sveriges fjäderfäavelsförening* anförde dock, att det enligt styrelsens mening vore tvivelaktigt om ett frivilligt bekämpande kunde medföra lika goda resultat i fråga om hönstyfus som uppnåts med avseende å tuberkulos och kastsjuka. Vid sistnämnda två sjukdomar kunde i regel ekonomisk fördel vinnas genom anslutning till bekämpandet. Utsikterna för en hönsägare att erhålla högre produktpriser genom att visa att besättningen friförklarats för hönstyfus vore däremot synnerligen små. *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* framhöll, att det syntes mindre troligt att anslutningen till frivilligt bekämpande av hönstyfus bleve jämförbar med den som ägt rum till kastsjukebekämpandet, där den kollektiva anslutningsformen spelat största rollen. För de rena bruksbesättningarna erbjöde anslutningen icke så påtagliga fördelar att något allmänt deltagande kunde påräknas. Liknande uttalanden gjordes av *Stockholms stads och läns hushållningssällskap* samt *Kalmar läns norra hushållningssällskap*. *Sveriges lantbruksförbund* anförde, att det varit önskvärt att en undersökning skett beträffande omfattningen av de skador som orsakades av hönstyfus, så att kostnaderna för bekämpandet och de olägenheter som följde med en reglering kunnat bedömas i relation till vad som kunde vinnas med åtgärden.

Dessutom framställdes från flera håll detaljmärkningar mot olika punkter i förslagen.

Hushållningssällskapet i Jönköpings län framhöll sålunda, att svårigheter kunde möta att ute i bygderna finna personer som vore lämpliga för upp-

draget såsom auktoriserade blodprovare. Det syntes därför vara ändamålsenligast att ett hushållningssällskap, som igångsatte bekämpande av hönstufus, åtminstone under den första tiden finge frihet att i lämplig utsträckning låta verkställa provtagningar och undersökningar enligt snabbagglutationsmetoden genom egen personal. I all synnerhet när det vore fråga om större hönserier kunde det vara vanskligt att lita till i orten bosatta personer. *Hushållningssällskapet i Skaraborgs län* erinrade, att tillförlitligheten av snabbagglutationsmetoden vore helt beroende av provtagarens noggrannhet. Det vore därför av vikt att till provtagare förvärva fullt pålitliga personer, som genom kontinuerlig tjänstgöring vunne rutin i sitt arbete. Med hänsyn därtill vore det åtminstone för vissa delar av landet önskvärt att de auktoriserade blodprovarna bleve heltidsanställda. *Hushållningssällskapet i Hallands län* anförde, att blodprovornas verksamhet borde övervakas av den som auktoriserat dem. I syfte att pröva deras pålitlighet borde undersökningar enligt röragglutationsmetoden förelagas även i friförklarade besättningar, förslagsvis vartannat eller vart tredje år. Även *hushållningssällskapet i Uppsala län* ifrågasatte om icke vid kontrollundersökningarna av friförklarade besättningar snabbagglutationsmetoden med vissa mellanrum borde utbytas mot röragglutationsmetoden. *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* förordade att bestämmelse skulle meddelas om att blodprovare ej finge taga mer än ett visst antal prov om dagen, förslagsvis 500. Undantag därifrån borde dock få göras i enstaka fall, om särskilt gynnsamma arbetsförhållanden förelåge. Ett liknande uttalande gjordes av *statens veterinärmedicinska anstalt*.

I fråga om kostnaderna anförde *hushållningssällskapen i Kristianstads och Västernorrlands län* att det syntes tvivelaktigt, om de föreslagna djurägaravgifterna och statsbidragen komme att förslå till att täcka hushållningssällskapens kostnader. Samma ståndpunkt intogs av *hushållningssällskapet i Jönköpings län*, som särskilt anmärkte, att statsbidraget till kadaverundersökningar, 1 krona stycket, förefölle väl lågt. *Hushållningssällskapet i Hallands län* anförde, att därest sällskapet skulle kunna åtaga sig de nya arbetsuppgifterna, borde djurägaravgifterna bestämmas till minst 40 öre för djur inom icke friförklarade besättningar samt minst 20 öre för djur i friförklarad besättning. Det föreslagna statsbidraget till röragglutationsundersökningar på laboratorium hos hushållningssällskap — i genomsnitt 45 öre undersökningen jämte fritt antigen — vore måhända i och för sig skäligt men täckte endast själva arbetskostnaden och lämnade intet överskott för andra med bekämpandet sammanhängande åligganden. Även detta bidrag borde därför höjas. *Hushållningssällskapet i Östergötlands län* erinrade, att organiserandet av hönstufusbekämpande vid ett hushållningssällskap komme att medföra utgifter bl. a. för upprättande och förande av register över anslutna besättningar. För detta ändamål borde ett fast årligt bidrag lämnas av statsmedel. *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* framhöll, att om många små besättningar bleve anslutna, detta kunde leda till att djurägaravgifterna för en viss besättning jämte statsbidraget för samma besättning

icke på långt när täckte kostnaderna för provtagning, registrering och expeditionarbete. Det borde därför övervägas att av djurägarna uttaga dels en fixerad besättningsavgift, t. ex. lägst 5 kronor, och dels en viss avgift för varje djur samt att låta statsbidrag utgå med hälften av båda dessa avgifter. *Hushållningssällskapet i Örebro län* yttrade, att i länet finnes endast ett mycket litet antal besättningar med mer än 500 djur. Ämbetsverkens beräkning att en auktoriserad blodprovare skulle kunna taga 500 blodprov på en dag syntes därför väl optimistisk, särskilt med hänsyn till att provtagningen skulle bedrivas som en bisyssla. Det måste också beaktas att resekostnaderna bleve högre när besättningarna vore små. Med hänsyn därtill kunde det ifrågasättas, om ej blodprovare borde få uppbära ett visst bestämt belopp för varje undersökt besättning. Arvodet för varje prov kunde då måhända minskas något. *Kalmar läns norra hushållningssällskap* anförde, att ett mindre anslag syntes böra lämnas till lokala kurser för blodprovare.

Veterinärmedicinska anstalten framhöll likaledes att kurser borde anordnas för dem som skulle utses till auktoriserade blodprovare. Dessa kurser borde åtminstone till en början förläggas till anstalten, och särskilt arvode borde utgå till den befattningshavare som ledde dem. Vidare förordade anstalten, att om vid kontrollundersökning av en friförklarad besättning något prov utfölle positivt eller misstänkt, därav föranledda ytterligare undersökningar skulle, i motsats till de vanliga rutinundersökningarna, verkställas utan särskild kostnad för djurägaren. Anstalten förklarade sig i sitt yttrande beredd att tillhandahålla veterinärstyrelsen och hushållningssällskapen erforderliga mängder antigen för blodprovsundersökningarna. Det syntes anstalten mest ändamålsenligt att utgifterna därför ersattes anstalten enligt sedvanlig taxa av de medel som ansloges till bekämpandet av hönstypusen. Likaså borde avgift få uttagas för sådana blodprovs- och kadaverundersökningar som utfördes på anstalten, förslagsvis med 25 öre för varje blodprovsundersökning och 1 krona för varje kadaverundersökning. På grund härav borde en uppräknig ske av statsverkets kostnader för bekämpandet. Dessa kostnader hade för övrigt enligt anstaltens mening även eljest beräknats alltför lågt. Bl. a. syntes antalet blodundersökningar böra uppskattas betydligt högre än veterinärstyrelsen och lantbruksstyrelsen gjort.

Statskontoret gjorde däremot gällande att kostnaderna för antigenet borde helt bäras av veterinärmedicinska anstalten. Härutöver anmärkte statskontoret att den föreslagna ersättningen till auktoriserad blodprovare av 10 öre för varje prov som undersöktes enligt snabbagglutinationsmetoden borde reduceras. Om en blodprovare, såsom angivits i betänkandet, kunde taga omkring 500 prov på en dag, skulle ersättningen eljest komma att uppgå till 50 kronor för varje arbetsdag, och detta belopp vore enligt statskontorets mening för högt. I varje fall finnes det icke någon anledning att komplettera provtagningsersättningen med särskilt dagarvode. En sådan anordning vore för övrigt i och för sig mindre lämplig därest ej föreskrifter meddelades om viss minimiarbetsdag. Vidare anförde statskontoret att det borde uttryckligen fastslås att ersättning för nedslaktade djur finge utgå endast i

undantagsfall. Det belopp som föreslagits för sådan ersättning, 2 kronor 50 öre, förefölle väl högt, och det syntes icke finnas skäl att berättiga Kungl. Maj:t att medgiva ännu högre gottgörelse. Slutligen yttrade statskontoret, att till statsverkets kostnader för hönstyfusbekämpandet borde anvisas ett särskilt anslag.

Riksräkenskapsverket förordade däremot, att utgifterna skulle täckas från anslaget till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter. De avgifter som inflöte till veterinärstyrelsen från djurägare som anslutit sig till av styrelsen anordnat bekämpande borde enligt verkets mening såsom särskilda uppbördsmedel tillgodoföras samma anslag. Kostnaderna för antigen borde, åtminstone tills vidare, påföras veterinärmedicinska anstaltens omkostnadsanslag.

Vad härefter angår kontrollen över avelshönserier och kläckerier anförde *hushållningssällskapet i Örebro län* att licenstvång borde gälla även om rörelsen icke dreves yrkesmässigt. Ett andelsföretag kunde uppenbarligen vara lika smittfarligt som ett yrkesmässigt företag. *Hushållningssällskapet i Östergötlands län* erinrade, att som villkor för licens att driva avelshönseri borde uppställas att förteckning fördes över köpare av höns och avelsägg från hönseriet. I samma riktning uttalade sig *veterinärmedicinska anstalten*. Styrelsen för *Sveriges fjäderfäavelsförening* ifrågasatte, om ej i samband med meddelande av licens för avelshönseri förbud borde stadgas för hönseriet att inköpa avelsägg från annat håll. *Hushållningssällskapet i Hallands län* anförde slutligen, att en så lång övergångstid som två år åtminstone för Hallands del vore både onödig och riskfylld.

Sedan remissbehandlingen slutförts anmäldes ärendet i statsrådet den 3 december 1948. Därvid beslöt Kungl. Maj:t på min föredragning att anbefalla lantbruksstyrelsen och veterinärstyrelsen att gemensamt utreda frågan om möjligheten att nå ett tillfredsställande resultat av hönstyfusbekämpandet genom åtgärder, vilka helt eller huvudsakligen begränsades till avelsbesättningar.

Med anledning härav ha ämbetsverken inkommit med *ny framställning i ämnet den 1 februari 1949*.

I denna framställning ha ämbetsverken anført, att den viktigaste uppgiften för ett hönstyfusbekämpande utan tvekan vore att utrota sjukdomen i avelsbesättningarna. Även bruksbesättningarnas ägare hade visserligen ett påtagligt intresse av att snabbt bli befriade från sjukdomen, och många av dem funne sig i sådana ekonomiska förhållanden att ställig hjälp till bekämpningsåtgärder vore väl motiverad. Därest emellertid nuvarande statsfinansiella läge och bristen på arbetskraft omöjliggjorde ett statsunderstött bekämpande av den omfattning som förutsatts i 1948 års betänkande, ville ämbetsverken förorda att bekämpandet begränsades huvudsakligen till avelsbesättningarna. En dylik begränsning syntes icke komma att nämnvärt inverka på bekämpandets effektivitet, därest samtidigt bestämmelser meddelades om licenstvång för behörighet att yrkesmässigt driva avelshönseri eller kläckeri.

Emellertid ha ämbetsverken tillika framhållit, att fall kunde yppas då det från bekämpningssynpunkt vore synnerligen angeläget att blodprovundersökning på statens bekostnad kunde företagas även vid annan besättning än avelsbesättning. Veterinärstyrelsen borde därför bemyndigas att, då styrelsen så funne erforderligt, förordna om dylik undersökning. Dessutom borde styrelsen, på sätt ämbetsverken föreslagit i 1948 års betänkande, erhålla en generell befogenhet att låta verkställa blodprovundersökningar i syfte att utröna hönstufusens spridning.

Ämbetsverken ha förutsatt att bekämpandet inom avelsbesättningarna skulle vara frivilligt och bedrivas efter samma linjer som uppdragits i 1948 års betänkande. Med anledning av de erinringar som framställts i remissyttrandena över detta betänkande ha ämbetsverken bl. a. framhållit, att det borde ankomma på veterinärstyrelsen att uppmärksamt följa de auktoriserade blodprovvarnas verksamhet samt att utfärda de reglerande bestämmelser som kunde visa sig erforderliga för att uppnå betryggande noggrannhet vid blodprovningen. I fråga om ersättning till dylik blodprovare ha ämbetsverken yttrat att den bruttoinkomst för arbetsdag, som i bästa fall skulle kunna uppnås enligt det framlagda förslaget, med hänsyn till nuvarande löneläge, uppdragets karaktär av bisyssla och provtagarens skyldighet att själv betala sina kostnader för resor och uppehälle icke vore större än vad som kunde anses nödvändigt för att för uppgiften skulle kunna förvärvas personer med tillräcklig pålitlighet och noggrannhet. Vad särskilt anginge det föreslagna dagarvodet ville ämbetsverken framhålla, att begränsningen av bekämpandet till att avse i stort sett endast avelsbesättningarna måste medföra att provtagarnas resor förlängdes och att även deras övriga omkostnader ökades.

I detta sammanhang ha ämbetsverken vidare anfört, att vid ett frivilligt bekämpande som vore inskränkt till avelshönserierna anledning torde saknas att lämna hönseriägarna ersättning för nedslaktade djur. Dylik ersättning borde däremot kunna utgå i samband med sådan tvångsundersökning som veterinärstyrelsen enligt vad förut sagts borde kunna låta verkställa i särskilda fall. Styrelsens erfarenhet visade nämligen tydligt att en tvångsundersöknings värde från bekämpningssynpunkt väsentligt minskades, därest möjlighet icke funnes att vid upptäckt av smitta ställa i utsikt visst bidrag av statsmedel, om djurägaren läte nedslakta smittade djur. En befogenhet därtill borde därför beredas veterinärstyrelsen. Självfallet vore att denna befogenhet borde begagnas endast i undantagsfall och då styrelsen funne att sjukdomen i en besättning skulle kunna fullständigt utrotas genom nedslaktning. Med anledning av statskontorets uttalande att en ersättning av 2 kronor 50 öre syntes väl hög ville ämbetsverken framhålla, att denna summa för närvarande icke täckte skillnaden mellan liv- och slaktvärde. Eftersom en nedgång i hönspriserna måhända icke vore utesluten, kunde det dock enligt ämbetsverkens mening vara lämpligt att öppna möjlighet för veterinärstyrelsen att fastställa ersättningen till lägre belopp. Å andra

sidan borde, såsom förut föreslagits, Kungl. Maj:t i särskilda fall kunna bevilja högre ersättning. Behovet av ett sådant bemyndigande för Kungl. Maj:t framginge redan därav, att den motsvarande befogenhet, som funnes vid tuberkulosbekämpande, åtskilliga gånger tagits i anspråk.

Med hänsyn till förslaget om begränsning av bekämpningsverksamheten ha ämbetsverken företagit nya beräkningar angående statsverkets kostnader. Därvid har till en början anförts, att många ägare till avelsbesättningar sedan länge haft dessa ställda under regelbunden blodprovskontroll. Det syntes ämbetsverken lämpligt att dylika avelsbesättningar, i den mån de konstaterats vara smittfria, omedelbart erhöles friförklaringsbevis. Därigenom kunde bekämpandet inskränkas till de avelsbesättningar som vore smittade. Dessa kunde uppskattningsvis beräknas omfatta omkring 225 000 djur, och av dem kunde ungefär hälften, eller 110 000 djur, antagas bli anslutna under första verksamhetsåret. I enlighet därmed kunde det förutsättas att 220 000 blodprovsundersökningar enligt snabbagglutationsmetoden bleve erforderliga under detta verksamhetsår. Omkring 5 procent av blodproven, dvs 11 000 prov, komme sannolikt att behöva undersökas även enligt röragglutationsmetoden. Antalet kadaverundersökningar kunde beräknas komma att uppgå till 2 000.

Vid beräkningarna ha ämbetsverken vidare förutsatt, att det frivilliga bekämpandet under första året skulle komma att decentraliseras till hushållningssällskapen i sådan utsträckning att ungefär hälften av alla blodprov komme att tagas och undersökas genom sällskapens försorg. Tillika har antagits att inga friförklarade besättningar komme att vara anslutna till bekämpande som leddes av hushållningssällskap utan att statsbidrag skulle utgå för samtliga till sådant bekämpande anslutna djur över sex månaders ålder.

I övrigt ha ämbetsverken anført, att blodprovsundersökningar av besättningar som ej anslutits till frivilligt bekämpande sannolikt ej komme att företagas i större utsträckning under första verksamhetsåret. Det hade därför ej ansetts behövt att av hänsyn till dylika undersökningar höja siffran för antalet erforderliga blodprov utöver förut angivna 220 000. Antalet djur som nedslaktades efter tvångsundersökning och för vilka ersättning av statsmedel kunde tänkas bli beviljad hade funnits böra uppskattas till 800.

Slutligen ha ämbetsverken framhållit, att de saknade anledning att motsätta sig statskontorets och riksräkenskapsverkets förslag att kostnaderna för erforderligt antigen skulle bäras av veterinärmedicinska anstalten. Det syntes icke påkallat att på grund därav höja anstaltens omkostnadsanslag. Om hönstufusbekämpandet ordnades enligt de riktlinjer ämbetsverken föreslagit, måste detta nämligen komma att medföra en stark nedgång av antalet på anstalten undersökta blodprov.

Från dessa utgångspunkter ha ämbetsverken upprättat följande tabell över statsverkets beräknade utgifter.

Det av hushållningssällskap anordnade bekämpandet.

	Kronor	Kronor
Statsbidrag å 10 öre per djur för 55 000 anslutna icke friförklarade djur	5 500	
Statsbidrag å 10 öre för 110 000 snabbagglutinationsprov..	11 000	16 500
<i>Laboratoriearbete.</i>		
Statsbidrag å 45 öre för 5 500 undersökningar medelst rör-agglutinationsmetoden	2 475	
Statsbidrag å 1 kr. för 1 000 kadaverundersökningar	1 000	3 475

Det av Veterinärstyrelsen ledda bekämpandet.

Arvoden å 7 öre för tagning av 5 500 blodprov vilka skola undersökas medelst röragglutinationsmetoden	385	
Dagraktamenten åt blodprovare (500 prov/dag och provare, inalles 110 000 = 220 dagsverken)	2 200	
Arvoden å 10 öre för 110 000 snabbagglutinationsprov	11 000	
Statsbidrag för nedslaktning av 800 djur å kr. 2: 50	2 000	15 585
	<hr/>	
	Summa kronor	35 560

I anslutning därtill ha ämbetsverkan ytterligare anfört följande.

De sammanlagda kostnaderna för bekämpandet skulle alltså uppgå till 35 560 kronor. I djurägaravgifter för de 55 000 djur, som beräknas vara anslutna till det av veterinärstyrelsen anordnade bekämpandet, skulle med en avgift per djur av 20 öre inflyta 11 000 kronor. I djurägaravgifter för friförklarade besättningar beräknas under första verksamhetsåret med en avgift per djur av 5 öre inflyta 5 000 kronor. Den verkliga utgiften för statsverket under det första verksamhetsåret skulle därmed belöpa sig till 19 525 kronor, vilket belopp kan avrundas till 20 000 kronor. Därest kostnaden för antigen skall bestridas av anslaget till bekämpandet av hönstufus, ökas anslagsbehovet med omkring 6 000 kronor.

Slutligen ha ämbetsverken upplyst, att de i ärendet samrått med veterinärmedicinska anstalten samt att denna på anförda skäl funnit antalet erforderliga blodprov böra beräknas till omkring 850 000 i stället för 220 000. Anstalten hade tillika gjort gällande att en icke ringa del av dessa prov sannolikt måste undersökas på anstalten, varför dennas arbete snarare komme att ökas än att minskas. Vad som sålunda anförts från anstaltens sida hade emellertid icke givit ämbetsverken anledning att ändra sina kalkyler.

Beträffande frågan om tillståndstvång för avelshönsier och kläckerier ha ämbetsverken vidhållit de förslag som framlades i 1948 års betänkande.

Med anledning av vad som i remissyttrandena över detta betänkande anförts därom, att tillstånd borde krävas även om rörelsen ej dreves yrkesmässigt, ha ämbetsverken framhållit, att detta visserligen i och för sig vore önskvärt men kunde bli alltför betungande i vissa fall, t. ex. om några grannar sloge sig ihop om en kläckningsmaskin. Det vore också att märka, att ett andelsföretag torde bli att betrakta såsom yrkesmässigt så snart någon försäljning av ägg eller kycklingar ägde rum eller ersättning upptoges för kläckning. Med hänsyn härtill finge det enligt ämbetsverkens mening anses för-

svarligt att begränsa licenstvangen till yrkesmässig verksamhet. Beträffande önskemålet att godkänt avelshönseri skulle förbjudas att uppköpa avels ägg från utomstående har uttalats, att ett hönseri, som förföre på sådant sätt, givetvis ej komme att erhålla licens, med mindre det styrktes att de besättningar varifrån inköp skedde vore att anse såsom fria från höns-tyfus.

I övrigt må nämnas att ämbetsverken anført, att ägarna till de bruksbesättningar som lämnade ägg till kläckerier borde själva bekosta de blodprovsundersökningar som erfordrades för att visa att besättningarna vore smittfria.

Remiss av 1949 års framställning har ägt rum till statskontoret, riksräkenskapsverket och styrelsen för Sveriges fjäderfäavelsförening. Erinran har framställts allenast av *statskontoret* som förklarar sig vidhålla sin uppfattning i fråga om gottgörelsen till auktoriserade blodprovare och ersättningen för nedslaktade djur.

Departementschefen. Med hänsyn till den vikt som fjäderfäproduktionen har för livsmedelsförsörjningen är det uppenbarligen angeläget att smittsamma sjukdomar bland hönsen kunna effektivt bekämpas. De bestämmelser i sådant hänseende som för närvarande gälla i fråga om hönsstyfus ha icke lett till önskat resultat. Nämda sjukdom lär i stället visa en tendens till ökad utbredning. Detta torde i icke ringa mån bero på att hönsstyfusbekämpandet i sin nuvarande form icke är populärt bland djurägarna, varför dessa ofta lära underlåta att anmäla inträffade sjukdomsfall. Det torde därför vara lämpligt att nu övergå till statsunderstött frivilligt bekämpande enligt i huvudsak samma regler som tillämpas beträffande smittsam kastning hos nötkreatur. Åtminstone tills vidare synes dock detta bekämpande böra begränsas till avelshönserierna. Såsom veterinärstyrelsen och lantbruksstyrelsen anført lär en dylik begränsning ej behöva medföra någon nämnvärd minskning av bekämpandets effektivitet. Om avelsbesättningarna kunna hållas fria från smitta, kan nämligen sjukdomen väntas jämförelsevis snart komma att visa nedgång även inom bruksbesättningarna. För övrigt lär något större intresse för deltagande i frivilligt bekämpande knappast kunna påräknas bland ägarna av bruksbesättningar. Dessa kunna nämligen icke på samma sätt som avelshönserierna utnyttja en friförklaring för att tillförsäkra sig bättre villkor vid avsättningen av sina produkter.

Det lär emellertid icke vara tillrådligt att helt avstå från möjligheten till tvångsmässigt bekämpande. Därest misstanke uppkommer om att hönsstyfus utbrutit inom en besättning, som icke är ansluten till frivilligt bekämpande, synes veterinärstyrelsen böra äga befogenhet att föranstalta om blodundersökning på statsverkets bekostnad. Därvid bör styrelsen tillika ha viss möjlighet att förordna att besättningen skall helt eller delvis nedslaktas. För djur som nedslaktas på grund av sådant förordnande bör ersättning till ägaren utgå av statsmedel.

Dessutom synes styrelsen, på sätt föreslagits under utredningen, böra

erhålla befogenhet att låta verkställa blodundersökningar i syfte att utröna hönstyfusens spridning inom landet.

Veterinärstyrelsen och lantbruksstyrelsen ha föreslagit att i samband med övergången till frivilligt bekämpande skulle införas tillståndstvång för rätt att yrkesmässigt driva avelshönseri eller kläckeri. För min del är jag emellertid icke beredd att tillstyrka en sådan anordning. Den skulle i själva verket innebära att, ehuru bekämpandet formellt vore frivilligt, avelshönserierna bleve tvingade att ansluta sig till detsamma. Det torde ej heller med fog kunna göras gällande, att införandet av tillståndstvång skulle utgöra en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt bekämpande. För ägaren av ett avelshönseri lär en friförklaring vara av sådant ekonomiskt värde att man även utan licensförfarande bör kunna räkna med att så gott som alla dylika hönserier av någon betydelse komma att anslutas till det frivilliga bekämpandet. Vad kläckerierna beträffar skulle ett krav på auktorisation i praktiken ytterst drabba de hönsägare som insände ägg för kläckning. Även för dem skulle komma att föreligga ett indirekt bekämpningstvång.

I fråga om de närmare riktlinjerna för det frivilliga bekämpandet ansluter jag mig till de förslag som framlagts av veterinärstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Sådant bekämpande bör alltså enligt min mening kunna anordnas såväl av veterinärstyrelsen som, efter styrelsens godkännande, av hushållningssällskapen. Förfarandet vid anslutning bör vara i huvudsak detsamma som föreskrivits i fråga om bekämpandet av smittsam kastning, och liksom vid dylikt bekämpande bör möjlighet finnas att utesluta den som icke iakttagit meddelade föreskrifter.

Såsom ämbetsverken anfört bör bekämpningsverksamheten främst avse att genom regelbundna blodprovsundersökningar utöva kontroll över hälsotillståndet i de anslutna besättningarna. Jag delar ämbetsverkens mening att undersökningarna i allmänhet böra ske enligt snabbagglutationsmetoden och verkställas av lekmän som auktoriserats såsom blodprovare. Meddelandet av auktorisation torde böra ankomma på den som anordnar bekämpandet. Särskilt om bekämpandet, på sätt jag föreslagit, inskränkes till avelshönserierna, lära några större svårigheter icke möta att finna tillräckligt antal för uppdraget såsom blodprovare lämpliga personer. Deras verksamhet bör stå under inseende av veterinärstyrelsen som därvid bl. a. torde få tillfälle att beakta, att icke noggrannheten eftersättes genom en alltför hastig arbetstakt i syfte att uppnå ökade förtjänster. Något hinder bör uppenbarligen ej föreligga mot att hushållningssällskap för provtagningen anlita egen personal.

Om prov enligt snabbagglutationsmetoden visar misstänkt resultat, bör tydligen ytterligare undersökning företagas enligt röragglutationsmetoden. Det kan måhända också visa sig lämpligt att med vissa mellanrum låta de rutinmässiga kontrollundersökningarna ske enligt sistnämnda metod. Dessutom bör blodprovskontrollen vid behov kompletteras med laboratorieundersökningar av ofullständigt ruvade ägg, kadaver av kycklingar och höns m. m.

Då smitta upptäckes bör det åligga djurägaren att vidtaga erforderliga åtgärder för att hindra dess spridning och begränsa sjukdomen. Det torde få ankomma på den som anordnar bekämpandet att giva anvisning på lämpliga metoder härför. Såsom ämbetsverken anfört torde i första hand ifrågakomma isolering och nedslaktning jämte desinfektion.

Djurägare som är ansluten till bekämpandet bör, liksom vid kastsjukebekämpande, kunna erhålla förklaring att hans besättning tills vidare skall anses fri från hönstyfus (friförklaring). Villkoren för erhållande av dylik friförklaring torde böra bestämmas av veterinärstyrelsen, men förklaringen bör, om bekämpandet ledes av hushållningssällskapet, kunna meddelas av detta. Innehavare av friförklarad besättning bör vara skyldig att i fortsättningen låta verkställa regelbundna blodundersökningar och även i övrigt vidtaga sådana kontrollåtgärder som veterinärstyrelsen föreskriver. Åsidosättes denna skyldighet eller befinnes vid undersökning att något djur är behäftat med hönstyfus, bör tydligen friförklaringen återkallas. Jag delar ämbetsverkens uppfattning att sådana avelshönsier som redan nu ha besättningen ställd under regelbunden blodprovskontroll böra, om intet sjukdomsfall förekommit, kunna erhålla friförklaring omedelbart vid anslutningen.

Beträffande kostnaderna biträder jag ämbetsverkens förslag, att anslutna djurägare skola erlägga viss årlig avgift för alla djur över sex månaders ålder samt att denna avgift skall sättas högre för icke friförklarade än för friförklarade besättningar. I gengäld bör, såsom ämbetsverken förordat, blodundersökning av icke friförklarad besättning ske kostnadsfritt medan ägare av friförklarad besättning själv bör bekosta kontrollen av denna. Liksom vid kastsjukebekämpandet synes det lämpligt att årsavgifternas belopp fastställas av den som anordnar bekämpandet, dvs veterinärstyrelsen eller vederbörande hushållningssällskap. Hushållningssällskapens beslut i detta avseende torde dock böra underställas veterinärstyrelsens prövning.

Vid det av veterinärstyrelsen ledda bekämpandet torde djurägaravgifterna tills vidare böra bestämmas i enlighet med vad ämbetsverken föreslagit eller till 20 öre för djur i icke friförklarad besättning och 5 öre för djur i besättning som friförklarats. Jämväl beträffande gottgörelsen till provtagare vid detta bekämpande ansluter jag mig till vad ämbetsverken föreslagit. Därest till auktoriserade blodprovare skola kunna erhållas personer med önskvärda kvalifikationer, lär det vara nödvändigt att ersättningen icke är alltför låg. För min del anser jag sannolikt, att det endast undantagsvis kan bli möjligt för en sådan blodprovare att på en dag taga och undersöka så mycket som 500 prov. I varje fall torde han i så fall ej sällan nödgas tillsätta ytterligare en dag för resor. Med hänsyn härtill kan jag icke dela statskontorets uppfattning att särskilt dagarvode utöver den föreslagna ersättningen för varje prov skulle vara överflödigt. Å andra sidan kan jag ej heller biträda det i ett yttrande framställda förslaget att de auktoriserade blodprovarna skulle anställas i heltidstjänst med fast lön.

Liksom vid kastsjukebekämpandet synes statsbidrag böra lämnas till hushållningssällskapens verksamhet på förevarande område. Bidragen torde

höra fastställas av Kungl. Maj:t och torde tills vidare böra bestämmas i stort sett enligt de grunder ämbetsverken angivit. I första hand torde understöd till verksamheten i allmänhet böra givas med 10 öre för varje anslutet djur över sex månaders ålder i icke friförklarad besättning. Dessutom bör bidrag utgå med i genomsnitt 45 öre för laboratorieundersökning av blodprov enligt röragglutinationsmetoden, 1 krona för kadaverundersökning och 10 öre för varje blodprov som undersökts enligt snabbagglutinationsmetoden. Med anledning av vad som i vissa remissyttranden anförts därom, att större bidrag vore erforderliga, vill jag framhålla, att hushållningssällskapens utgifter för registrering och annat expeditjonsarbete komma att avsevärt minskas genom att bekämpandet inskränkes till avelshönserierna. För att skäligheten av statsbidragets storlek skall kunna bedömas, bör det åligga hushållningssällskapen att årligen till veterinärstyrelsen lämna redogörelse för det ekonomiska resultatet av ifrågakvarande verksamhet.

Antigen till blodprovsundersökningarna bör tillhandahållas hushållningssällskapen och veterinärstyrelsen av veterinärmedicinska anstalten. Övervägande skäl synas mig tala för att anstalten erhåller ersättning härför efter självkostnadspris. I den mån av hushållningssällskapen rekvirerat antigen icke användes till undersökningar, som avse friförklarade besättningar och som följaktligen skola betalas av djurägarna, bör täckning för antigenkostnaden lämnas i form av statsbidrag.

Likaså bör enligt min uppfattning veterinärmedicinska anstalten äga gottskrivna sig ersättning enligt sedvanlig taxa för sådana blodprovs- och kadaverundersökningar som i samband med det av veterinärstyrelsen anordnade bekämpandet på uppdrag av styrelsen utföras vid anstalten. Jag räknar med att denna ersättning tills vidare kommer att utgå enligt de grunder anstalten föreslagit, dvs med 25 öre för varje blodprovsundersökning och 1 krona för varje kadaverundersökning.

Vad härefter angår det tvångsmässiga bekämpande som enligt vad jag förut anført bör få tillgripas i undantagsfall, har jag redan framhållit att veterinärstyrelsen torde böra bemyndigas att vid dylikt bekämpande förordna om nedslaktning, helt eller delvis, av vederbörande besättning samt att ersättning för nedslaktat djur synes böra utgå av statsmedel. Som förutsättning för förordnande om nedslaktning lär böra gälla att styrelsen finner sannolikt att sjukdomen därigenom kan fullständigt utrotas i besättningen samt att sådant utrotande är av väsentlig betydelse för att förekomma att andra besättningar smittas. Med avseende å nedslaktningsersättningens belopp torde såsom styrelsen föreslagit böra föreskrivas, att det i varje enskilt fall skall fastställas av styrelsen och icke må överstiga 2 kronor 50 öre. Jag kan icke dela statskontorets uppfattning att en gottgörelse av denna storlek skulle vara för hög. Å andra sidan synes det mig icke erforderligt att Kungl. Maj:t skall kunna på särskild framställning bevilja större ersättning än nyss sagts.

Den nya ordningen för hönstufusbekämpandet torde böra träda i kraft den 1 januari 1950. Det synes mig lämpligt att, på sätt veterinärstyrelsen

och lantbruksstyrelsen förordnat, Kungl. Maj:t vid behov får förordna att samma ordning skall tillämpas för bekämpande av andra paratyfoser hos fjäderfä. Eftersom vissa dylika paratyfoser kunna angripa även människor, bör dock Kungl. Maj:t i samband med sådant förordnande kunna föreskriva, att tvångsnedslaktning mot ersättning av statsmedel må verkställas jämväl vid besättning som är ansluten till frivilligt bekämpande.

Statsverkets bruttoutgifter för första verksamhetsåret ha av styrelserna beräknats till 35 560 kronor. Vid genomförande av vad jag tillstyrkt i fråga om ersättningar till veterinärmedicinska anstalten bör, med oförändrade beräkningsgrunder i övrigt, beloppet höjas med 7 600 kronor till 43 160 kronor. Därest den nya ordningen på sätt jag föreslagit får träda i kraft den 1 januari 1950, böra kostnader nu beräknas endast för senare hälften av budgetåret 1949/50. Det lär emellertid kunna antagas att behovet av blodundersökningar framför allt kommer att göra sig gällande under första verksamhetstiden, innan de anslutna besättningarna ännu i någon högre grad hunnit bli befriade från sjukdomen. Särskilt med hänsyn härtill torde det vara försiktigast att för nämnda halvår räkna med en kostnad som i det närmaste motsvarar nyss angivna kostnad för helt år, eller i runt tal 40 000 kronor. I likhet med statskontoret tillstyrker jag att för ändamålet beviljas särskilt anslag, lämpligen av förslagsanslags natur. De djurägaravgifter som inflyta till veterinärstyrelsen böra redovisas såsom särskilda uppbördsmedel under detta anslag. Dessa avgifter torde för halva budgetåret 1949/50 kunna uppskattas till 15 000 kronor. Medelsbehovet å anslaget kan alltså beräknas till 25 000 kronor.

I överensstämmelse med vad jag sålunda anfört har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *förordning om bekämpande av hönslyfus m. m.*

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga nämnda förslag till förordning om bekämpande av hönstyfus m. m.;

dels även i övrigt godkänna de av mig angivna grunderna för sådant bekämpande;

dels ock till *Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot hönstyfus* å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Malte Olsson.